

Jelena Jugović
Učiteljski fakultet u Beogradu

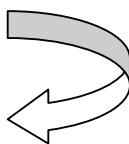
Stručni rad
„Obrazovna tehnologija”
2/2004.
UDK: 37.01

EGZEMPLARNA NASTAVA

Rezime:. Ova vrsta nastave je nastala kao kritika tradicionalne nastave. U radu se razmatraju mogućnosti primene ove nastave i daje primer njene primene u obradi nastavne jedinice divljih životinja u predmetu poznavanja prirode i poznavanja društva.

Ključne reči: egzemplarna nastava.

Etimološko značenje reči egzemplar jeste **primer, uzorak, model**. Sama reč ukazuje da egzemplarna nastava jeste uzorna nastava. To je nastava koja se realizuje prema reprezentativnom uzoru.

Ovaj tip nastave nastao je kao kritika tradicionalne nastave Komenskog. Osnovno polazište tvoraca ove nastave jeste da se ogromna masa naučnih činjenica koje ulaze u nastavne programe ne može savladati u okviru nastave. Nastala je kao rešenje za uspešno savladavanje enciklopedijski koncipiranih programa.

Nastavnik izdvaja **tipične sadržaje** iz nastavnog programa koji služe kao reprezentativni primeri.

Te sadržaje nastavnik prezentuje prema najvišim didaktičko - metodičkim zahtevima, a učenicima služe kao primer da samostalno obrade sadržaje. Tako na primer svestrana obrada jedne tipične prirodne regije iz geografije predstavljala bi primer za obradu ostalih regija.

U egzemplarnoj nastavi reč je o izboru **«egzemplarne nastavne grade»** i o primeni (prema karakteru nastavne teme) najadekvatnijih egzemplarnih postupaka. Na taj način učenici se upoznaju i sa metodologijom rada, tehnikom, metodikom. Zapravo, na taj način učenici samostalno sakupljaju informacije i može da se ostvari metakognicija.

Predstavnici ove nastave nastoje da skraćivanjem nastavnog programa osiguraju više nastavnog vremena za metodičku stranu obučavanja. Time se usklađuju materijalni i formalni zadaci nastave

СЛАБОСТИ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТВЕ

U realizaciji ove didaktičke koncepcije nastupaju teškoće kada je u pitanju određivanje merila za izbor tipičnih tema iz nastavnog programa.

ФАЗЕ У ЕГЗЕМПЛАРНОЈ НАСТАВИ:

Prvu fazu predstavlja selekcija sadržaja.

Nastavnik pažljivo bira sadržaje koji pripadaju istom tematskom krugu. Iz mase sličnog se izdvaja ono što je reprezentativno, egzemplarno. Odabrane teme moraju biti adekvatno izabrane kako bi služile kao uzor koji će biti model učenicima.

Drugu nastavnu fazu predstavlja obrada egzemplarnog sadržaja. Posle toga sledi samostalni rad učenika. Učenici rade na osnovu obrade egzemplarnog sadržaja.

Posle ove faze, obnavljaju se i sistematizuju svi sadržaji.

ПРЕДНОСТИ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ

Ogledaju se u tome što sadržaji sa tipičnim sličnostima mogu uspešno da se obrade.

Tako se povećava angažovanje učenika i ušteduje nastavno vreme. Učenicima se ostavlja mogućnost da samostalno rade, da razvijaju i funkcionalnu pismenost, tj. služenje knjigom i drugim izvorima informacija.

Znatno utiče na razvoj nekih misaonih funkcija učenika: upoređivanje, analiza, sinteza, grupisanje, klasifikacija.

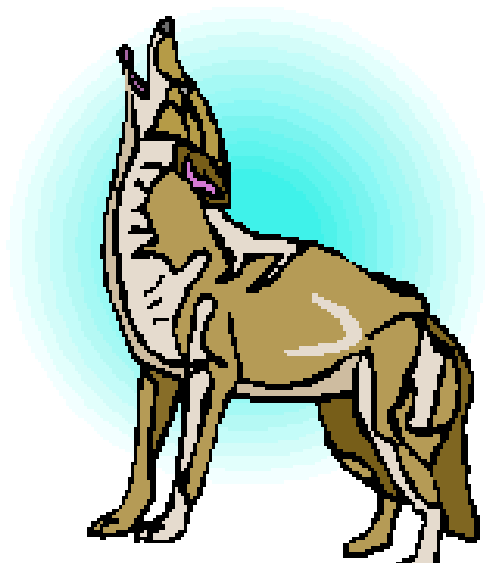
СЛАБОСТИ ЕГЗЕМПЛАРНЕ НАСТАВЕ

Ogledaju se u tome što za razliku od problemske nastave, učenikove intelektualne aktivnosti i moći nisu u potpunosti iskorišćene i mobilisane.

Može se reći da je jedna od mana ove nastave što nudi modele učenicima.

Međutim, nastavnik neće izabrati ovaj vid nastave za sadržaje u kojima se formiraju stavovi učenika, već tamo gde model može i treba da posluži.

Ova nastava ima svoju punu afirmaciju u kombinaciji sa ostalim vrstama nastave, na primer u kombinaciji sa problemskom nastavom.

PISANA PRIPREMA ZA REALIZACIJU ČASA U EGZEMPLARNOJ NASTAVI

Nastavni predmet: **priroda i društvo**

Nastavna jedinica: **Divlje životinje iz naših krajeva**

Razred: **prvi**

Tip časa: **obrada**

Sadržaj nastavne jedinice: **stanište divljih životinja, izgled divljih životinja, način života, kretanje i oglašavanje divljih životinja.**

PRVA FAZA:

Učenici slušaju pesmu: «Oglasi šumskin novina», Branka Ćopića. Razgovor o neposrednim utiscima. Koji oglas vam je najzanimljiviji? Šta poručuje oglas? Gde žive: vuk, divlja svinja, jazavac, sova? Šta znate o njima? Šta vam je u ovim oglasima bilo smešno?

Gledanje filma: «U šumi». Razgovor o filmu. Koje životinje ste primetili? Koje zvuke smo čuli? Koje je njihovo stanište? Koja od ovih životinja vam je najzanimljivija? Kako se oglašava? Zašto? Šta znate o toj životinji? (Medved, vuk, zec, veverica, sova).

DRUGA FAZA:

Nastavnikova priprema egzemplarnog sadržaja:

(Nastavnik je pripremio audio i video prezentaciju koja prikazuje: spoljašnju

Divlja životinja iz naših krajeva: **vuk**

Izgled: Po izgledu podseća na psa. Na šiljatoj glavi nalaze se dva uspravljena uha i koso postavljene oči. Ima četiri noge. Dugačak rep visi ili je malo podvijen. Telo je prekriveno dlakom. Boja dlake je riđa ili crna.

Kretanje: Kreće se na četiri noge.

Stanište: U našim krajevima ih ima najviše u planinskim šumama. U ravnicama se pojavljuju samo za vreme oštih zima.

Način života: Leti živi usamljeno, a zimi se sakuplja sa ostalim vukovima u čopore. Kada su gonjeni glađu, ne oklevaju da upadnu u ljudska naselja. Tada napadaju sve živo, pa i čoveka. Ženka vučica je dobra i odana majka koja čuva i brani svoje mladunce.

Oglašavanje: Oglašava se glasnim zavijanjem.

TREĆA FAZA:

(Samostalni rad učenika)

Učenici izvlače iz šešira kartone na kojima su slike i imena životinja koje će se obrađivati (medved, jelen, zec, veverica, lisica). Na taj način se formira pet grupa. Svaka grupa odlazi na mesto u učionici na kome se nalazi slika životinje koju su izvukli. Učenici imaju na raspolaganju fotografije, slike, slikovnice, tekstove, kasete.

Svaka grupa dobija zadatak:

Opišite ovu životinju na sličan način kao što smo čuli na času. Posmatrajte pažljivo fotografije. Pročitajte tekstove o životinji. Poslušajte na kaseti njeno oglašavanje. Zapišite šta ste uočili:

1. grupa Sanjivi medved

Izgled:
Kretanje:
Stanište:
Način života:
Oglašavanje:

2. grupa Ponosni jelen

Izgled:
Kretanje:
Stanište:
Način života:
Oglašavanje:

3. grupa Brzi zec

Izgled:
Kretanje:
Stanište:
Način života:
Oglašavanje:

4. grupa Vredna veverica

Izgled:
Kretanje:
Stanište:
Način života:
Oglašavanje:

5. grupa: Lukava lisica
Izgled:
Kretanje:
Stanište:
Način života:
Oglašavanje:

ČETVRTA FAZA:

Učenici predstavljaju šta je grupa uradila. Svaki učenik izveštava o jednoj karakteristici životinje. Ostali učenici komentarišu i daju predloge šta je još moglo da se uoči.

OPŠTI ZAKLJUČAK:

Nastavnik zajedno sa učenicima dolazi do opšteg zaključka :

Divlje životinje iz naših krajeva uglavnom žive u šumi. Same se brinu o svom staništu i hrani.

Igre: Učenici u okviru svoje grupe osmišljavaju način na koji će imitirati- oponašati datu životinju (kretanje, oglašavanje, oponašanje mladunaca...)

Učenici igraju igru pogađanja životinje po zvuku i pokretu.

Nakon ove faze, nastavnik će dobiti povratnu informaciju o naučenom na času preko tabele koja se nalazi na tabli:

Učenici je popunjavaju tako što član grupe bira životinju druge grupe.

divlja životinja	izgled	kretanje	stanište	način života	oglašavanje
medved					
jelen					
zec					
veverica					
lisica					
vuk					

Nakon toga, svaka grupa ima slagalicu koju treba da složi i da dobije sliku jedne divlje životinje.

Nastavni predmet: **priroda i društvo**

Nastavna jedinica: **Biljke sa naših livada**

Nastavni sadržaj: **stanište, izgled, koristi za čoveka i za životinje**

Razred: **prvi**

PRVA FAZA:

Učenici posmatraju film «Livade i pašnjaci». Razgovor o filmu. Koje zvuke smo čuli na livadi? Koje boje ste zapazili? Koja osećanja u vama izaziva slika livade? Šta biste najradije na livadi radili? Koje biljke ste prepoznali? Kojih biljaka nema na livadi? Gde ste zapazili da rastu biljke? Šta su biljke? Na šta prvo pomislite kada čujete ovu reč? Učenici predlažu svoje asocijacije na reč: biljka. Tako će nastavnik uočiti koja predznanja učenici imaju i šta podrazumevaju pod biljkom.

DRUGA FAZA:

(Nastavnikova priprema egzemplarnog sadržaja)

Nastavnik je pripremio fotografije, biljku i napravio salatu od maslačka koju će učenici probati.

Biljka sa naših livada: **maslačak**

Stanište: livade i pašnjaci.

Izgled: Cvetovi su žute boje. Ponekad su cvetovi beli, a retko narandžasti.

Stablo je tanko, mekano, zeljasto.

Koristi: Čovek je koristi kao lek i jede kao salatu. Stoka i živina se na pašnjacima hrani maslačkom.

Učenici probaju salatu od maslačka.

TREĆA FAZA:

(Samostalni rad učenika)

Učenici su podeljeni u pet grupa. Svaka grupa izvlači po jedan broj i prema broju odlazi na odgovarajuće mesto u učionici. Zatim, učenici saznaju koja biljka sa naših livada se skriva iza tog broja:

1. zvončić
2. majčina dušica
3. livadarka
4. kamilica
5. hajdučka trava

Ispred svake grupe se nalaze fotografije, slike, tekstovi, herbarijum, zadata biljka. Svaka grupa dobija zadatak da na osnovu materijala koji ima ispred sebe zapiše šta je uočila o biljci. Nastavnik saopštava da na sličan način kao što smo saznali o maslačku, treba da nas i učenici upoznaju sa datom biljkom:

Stanište:

Izgled biljke:

Koristi za čoveka i životinje:

ČETVRTA FAZA:

Svaka grupa izveštava o svom radu. Ostali učenici komentarišu i daju predloge, sugestije.

OPŠTI ZAKLJUČAK:

Nastavnik zajedno sa učenicima dolazi do zaključka:

Na našim livadama rastu razne biljke. To je uglavnom livadsko cveće. Mnoge od ovih biljaka su lekovite. Nekim livadskim biljkama se hrane ljudi i životinje.

Posle zaključka, nastavnik će dobiti povratnu informaciju preko tabele koju popunjava svaki učenik:

livadska biljka	stanište	izgled	koristi
zvončić			
majčina dušica			
livadarka			
kamilica			
hajdučka trava			

Učenici započinju sa izradom albuma livadskih biljaka. Zadatak za dalji samostalni rad jeste da učenici sakupljaju livadske biljke za herbarijum i fotografije ovih biljaka za odeljenski album.